

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน สำหรับนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษา
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตรบูรณาการ วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน สำหรับ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
3. เพื่อยืนยันประสิทธิผลของการขยายผลการใช้หลักสูตรบูรณาการ วรรณกรรม
ท้องถิ่นอีสาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการสามารถทำได้โดยการบูรณาการเนื้อหา
วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน
ประเภท นิทานพื้นบ้าน สำนวน ผญา ภาษิต ปริศนาคำทาย เพลงพื้นบ้าน และ
ตำนาน เข้ากับเนื้อหารายวิชาเพิ่มเติม สารการเรียนรู้ภาษาไทย สังคมศึกษาศาสนาและ
วัฒนธรรม และสารการเรียนรู้ศิลปะ องค์ประกอบของหลักสูตรประกอบด้วย (1) สภาพ
ปัญหา (2) ความสำคัญ (3) หลักการ (4) เป้าหมาย (5) จุดประสงค์ และ (6) โครงสร้างเนื้อหา
หน่วยการเรียนรู้ 7 หน่วย เวลาเรียน 40 ชั่วโมง ผลการวิจัยหลักสูตร พบว่า ภาพรวมของ
หลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.21$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)
0.51 ผลการทดลองใช้หลักสูตรกับโรงเรียนอาจสามารถวิทย์พบว่า (1) ผลสัมฤทธิ์ทางการ
เรียนของนักเรียนหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผลการ
สอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นักเรียนทุกคนมีคะแนนผลการสอบอยู่ในระดับร้อยละ 80
ขึ้นไป (2) เจตคติต่อวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานในรายวิชาเพิ่มเติมของนักเรียนหลังเรียนอยู่ใน
ระดับสูง ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.51$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D = .37) (3) นักเรียนมีความพึงพอใจ
ต่อการเรียนตามหลักสูตรบูรณาการวรรณกรรมท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.66$)
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D = .37)

2. ผลการศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตรจากการใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองหมื่นถ่านวิทยา จำนวน 34 คน พบว่า

2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนตามหลักสูตรบูรณาการ วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผลการสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นักเรียนทุกคนมีคะแนนผลการสอบอยู่ในระดับร้อยละ 80 ขึ้นไป

2.2 เจตคติของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรบูรณาการวรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา อยู่ในระดับสูง ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.63$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D = .32)

2.3 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ตามหลักสูตรบูรณาการ วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.12$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D = 0.33)

3. ผลการศึกษการยืนยันประสิทธิผลของการขยายผลการใช้หลักสูตรบูรณาการ วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนขยายผลการใช้หลักสูตร ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา 27 มีการขยายผล โรงเรียน 6 แห่ง คือ (1) โรงเรียนหนองฮีเจริญวิทย์ (2) โรงเรียนพนมไพรวิทยาคาร (3) โรงเรียนน้ำใสวิทย (4) โรงเรียนสุวรรณภูมิพิทยไพศาล (5) โรงเรียนจตุรพักตรพิมานรัชดาภิเษก และ (6) โรงเรียนสุวรรณภูมิวิทยาลัยพบว่า

3.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผลการสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นักเรียนทุกคนมีคะแนนผลการสอบอยู่ในระดับร้อยละ 80 ขึ้นไป

3.2 เจตคติต่อวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานในรายวิชาเพิ่มเติมของนักเรียนหลังการ เรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนเจตคติทุกด้านของ นักเรียนอยู่ในระดับสูง ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.70$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D = 0.36)

3.3. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนตามหลักสูตรบูรณาการวรรณกรรม ท้องถิ่นอีสานอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.29$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D = 0.38)

อภิปรายผล

มีประเด็นในการอภิปรายดังนี้

1. ผลการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานสำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษา

การประเมินภาพรวมของหลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.21$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D = 0.51$) ผลการทดลองใช้หลักสูตรกับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างพบว่า 1.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผลการสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นักเรียนทุกคนมีคะแนนผลการสอบอยู่ในระดับร้อยละ 80 ขึ้นไป 1.2 เจตคติต่อวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานของนักเรียนในรายวิชาเพิ่มเติมหลังเรียนอยู่ในระดับสูง 1.3 นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนตามหลักสูตรบูรณาการวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.51$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D = .37$)

จากผลการวิจัย วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ได้ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาหลักสูตรต้องให้สอดคล้องกับผู้เรียนและใช้ทรัพยากรที่มีในท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษากับท้องถิ่นตนเองและเกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนและชุมชนอย่างแท้จริง และการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานสามารถทำได้โดยการบูรณาการเนื้อหาวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานประเภท นิทานพื้นบ้าน สำนวน ผญา และภาษิต ปริศนาคำทาย เพลงพื้นบ้าน และตำนาน เข้ากับเนื้อหาวิชาเพิ่มเติม สาระการเรียนรู้ภาษาไทย สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ทำให้ได้องค์ประกอบหลักสูตร ได้แก่ (1) สภาพปัญหา (2) ความสำคัญ (3) หลักการ (4) เป้าหมาย (5) จุดประสงค์ (6) โครงสร้าง เนื้อหาซึ่งระบุประเด็นวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานที่นำมาบูรณาการในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ 7 หน่วยการเรียนรู้ เวลาเรียน 40 ชั่วโมงเป็นไปตามผลการศึกษาศึกษาของศิริพร วิฑูระฐาน (2532 : 1-4) ได้สรุปประเภทของวรรณกรรมที่ได้บันทึกเรื่องราวความเป็นอยู่ การประเพณีปฏิบัติของประชาชนธรรมดาทั่วไป มีประเภทหมู่ชาปฐะ และประเภทจารึกหรือบันทึกไว้ในวัสดุต่าง ๆ เช่น ในใบลาน สมุดข่อย และบันทึกไว้เป็นเอกสารปรากฏในบริบทสังคมใหญ่ระดับภาค หรือสังคมขนาดเล็กในระดับหมู่บ้าน และความต้องการจำเป็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องคือ ครู ผู้ปกครอง ปราชญ์ท้องถิ่น ศึกษานิเทศก์ และนักเรียนต้องการให้โรงเรียนมีการพัฒนาหลักสูตรโดยใช้เนื้อหาวรรณกรรมท้องถิ่นของตนเองและให้มีการจัดทำทำเนียบปราชญ์

ท้องถิ่น เพื่อใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชน สอดคล้องกับผลการศึกษาของสุวัฒน์ มุทษเมธา (2524 : 51) โดยกำหนดให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ได้แก่ ครอบครัว องค์กร ชุมชน มีบทบาทสำคัญต่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

นอกจากนั้นยังเป็นไปในแนวทางเดียวกับการพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจร ของ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2535 : 30) ที่ประกอบด้วยหลักการ โครงสร้าง องค์ประกอบของหลักสูตร วัตถุประสงค์ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการประเมินผลการเรียน เช่นเดียวกับ หลักสูตรบูรณาการวรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่ผู้วิจัยได้ พัฒนาขึ้น

2. ผลการศึกษาประสิทธิผลหลักสูตรบูรณาการวรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน สำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

2.1 การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ นักเรียน โรงเรียนหนองหินด่านวิทยาหลังเรียนตามหลักสูตรบูรณาการวรรณกรรมท้องถิ่น อีสาน สูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ที่เป็นเช่นนี้อาจจะเป็นเพราะนักเรียนได้รับความรู้จากการเรียนตาม หลักสูตรวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานทำให้ได้รับความรู้ที่บางเรื่องนักเรียนยังไม่เคยเรียนมาก่อน และบางเรื่องนักเรียนอาจทราบแต่ไม่สามารถนำมาเชื่อมโยงกับเนื้อหาวิชาได้ เนื่องจากนักเรียน กลุ่มนี้ยังไม่ได้เรียนรายวิชาเกี่ยวกับวรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน มาก่อน ดังนั้นการเรียนตาม หลักสูตรนี้นอกจากจะทำให้นักเรียนได้รับความรู้ใหม่แล้ว นักเรียนยังได้ฟื้นฟูความรู้เดิมด้วย

จากการสังเกต พบว่านักเรียนบางคนมีประสบการณ์โดยการพบเห็นการปฏิบัติ ตามประเพณีของชาวอีสานในชีวิตจริงของนักเรียน แต่ไม่ทราบว่าสิ่งที่เห็นนั้นคืออะไร มีความสำคัญอย่างไร เมื่อได้มาเรียนรู้ตามหลักสูตรนี้ก็ทำให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ ใหม่กับความรู้เดิมและประสบการณ์เดิมของนักเรียนได้ ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีและ เร็วขึ้น โดยเห็นได้จากคะแนนผลการสอบหลังการเรียนของนักเรียนอยู่ในระดับร้อยละ 80 ขึ้น ไปทุกคน เป็นระดับที่สูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ซึ่งสอดคล้องกับที่ เบิร์นนาร์ด (Burnard, 1998 : 15-19) ได้กล่าวไว้ว่า การมีประสบการณ์อย่างเฉียว ไม่เพียงพอที่จะมั่นใจได้ว่าการเรียนรู้เกิดขึ้น ความสำคัญอยู่ที่การบูรณาการประสบการณ์ใหม่กับประสบการณ์เดิม โดยผ่านกระบวนการคิด ทบทวน ซึ่งอาจเกิดขึ้นในตัวผู้เรียนเองตามลำพัง หรือเกิดขึ้นโดยกระบวนการกลุ่มจากการ อภิปราย ผลงานตนเองสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิชา ทรวงแสง (2521) ที่ได้พัฒนารูปแบบ การเรียนการสอนวิชาภาษาไทยด้วยวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานสำหรับนักเรียน

วิชาเอกภาษาไทยในวิทยาลัยครู พบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคือ ความรู้ ความเข้าใจ และการใช้ภาษาจากรรณกรรมท้องถิ่น และมีทัศนคติต่อภาษาและวรรณกรรมท้องถิ่น

ภายหลังการเรียนการสอนสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นอกจากนั้นสาเหตุอีกประการหนึ่งที่อาจทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน คือ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้จากสื่อหลายประเภท ได้แสวงหาความรู้และสรุปความรู้ด้วยตัวเอง ได้อภิปราย แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นกับผู้อื่นในขณะที่ทำกิจกรรมกลุ่ม ทำให้นักเรียนมีความตื่นตัว สนใจในกิจกรรมการเรียนมากขึ้น เนื่องจากเป็นวิธีการเรียนการสอนที่แตกต่างจากวิชาอื่น ๆ ที่ส่วนใหญ่อาจารย์จะทำการสอน โดยการบรรยายและมอบหมายหัวข้องานให้นักเรียนค้นคว้าทำเป็นรายงานมาส่ง จากการประเมินพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนมีพฤติกรรมการเรียนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นทุกครั้งที่ทำการประเมิน มีความสนใจ ความกระตือรือร้น สนใจใฝ่รู้เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด เป็นสาเหตุที่ทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในบทเรียนมากขึ้น เมื่อมาประกอบกับการที่นักเรียนได้มีโอกาสรับฟังคำบรรยายจากวิทยากรพิเศษ (ปราชญ์ชาวบ้าน) ซึ่งไม่ใช่ครูผู้สอนประจำของโรงเรียน และได้มีโอกาสไปทัศนศึกษาที่ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทำให้นักเรียนมีความสนใจในวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานและในบทเรียนมากขึ้น เนื่องจากบางเรื่องเป็นเรื่องที่นักเรียนไม่เคยทราบมาก่อน และการไปทัศนศึกษาทำให้ได้ประสบการณ์จริงที่ทางศูนย์วัฒนธรรมได้จัดแสดงไว้ การให้นักเรียนได้ศึกษาหาความรู้ด้วยตัวเอง ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่นได้ศึกษาจากของจริง มีผลให้กระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนดีขึ้น ซึ่งเป็นไปตามหลักการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ความรู้ (Constructivism) ที่เชื่อว่า ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเองจากความรู้และประสบการณ์ที่มีอยู่ผ่านกระบวนการคิดเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้และประสบการณ์เดิมเกิดเป็นโครงสร้างทางปัญญา (Cognitive Structure) ของผู้เรียน (ทิสนา แจมมณี และคณะ. 2544 : 77) นอกจากนี้กระบวนการเรียนการสอนในลักษณะนี้ยังสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 22 ที่กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดด้วย

2.2 ผลการประเมินเจตคติต่อวรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ในรายวิชาเพิ่มเติมของนักเรียน พบว่า เจตคติของนักเรียนหลังเรียนมีเจตคติสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยคะแนนเจตคติโดยรวมของนักเรียนอยู่ใน

ระดับสูง ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.63$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D = .32) สอดคล้องกับงานวิจัยการนำ
 วรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเข้ามาใช้ในการจัดการศึกษาของ (บัวศิน ฝาแก้ว, 2553 : 101) สาเหตุ
 ที่ทำให้นักเรียนมีเจตคติสูงขึ้น เนื่องจากนักเรียนได้รับการเรียนรู้ตามหลักสูตรบูรณาการ
 วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน โดยวิธีการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ทำให้นักเรียนได้รับฟังการ
 บรรยายจากวิทยากรในห้องเรียนซึ่งนักเรียนมีความประทับใจที่ท่านตั้งใจบรรยายให้ความรู้อย่าง
 เต็มที่โดยไม่ถือตัว นักเรียนแสดงความคิดเห็นว่าต้องการให้มีการเชิญวิทยากรพิเศษมาบรรยาย
 ให้มากกว่านี้ และนักเรียนได้ไปพบของจริงจากการได้ดูนิทรรศการจำลอง ได้ฟังการบรรยาย
 จากวิทยากรประจำศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นตัวเร้าความสนใจ
 ของนักเรียนได้มาก โดยสังเกตได้จากการติดตามฟังคำบรรยายและการซักถามจากวิทยากร
 การจดบันทึกข้อมูลของนักเรียน และการที่นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง นอกจากนี้ นักเรียนได้
 ศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานจากเอกสารต่าง ๆ ที่ทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่อง
 แนวความคิด ความเชื่อขนบธรรมเนียม ประเพณีในด้านต่าง ๆ ของ ชาวอีสานมากขึ้น
 องค์ประกอบเหล่านี้มีผลให้นักเรียนเกิดการตระหนักรู้ในคุณค่าของวรรณกรรมท้องถิ่น
 อีสานมากขึ้น มีผลทำให้นักเรียนมีความรู้สึกที่ดีและมีแนวโน้มที่จะอนุรักษ์วรรณกรรมท้องถิ่น
 อีสาน นอกจากนี้การที่จะพัฒนาเจตคติของนักเรียนควรมีการให้ความรู้ เกี่ยวกับวรรณกรรม
 ท้องถิ่นอีสานแก่นักเรียนอย่างสม่ำเสมอ นักเรียนจะได้มีความรู้ ความเข้าใจ จะทำให้นักเรียน
 ตระหนักถึงคุณค่าของวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานมากขึ้น ทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกหวงแหน
 ต้องการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และพัฒนาวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานต่อไปในอนาคต

2.3 จากการประเมินความพึงพอใจต่อการเรียนตามหลักสูตรบูรณาการ
 วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน พบว่า นักเรียน โรงเรียนหนองหมื่นถ่านวิทยามีความพึงพอใจอยู่ใน
 ระดับมาก ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.12$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D = 0.33) ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่
 กำหนด ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากก่อนทำการพัฒนาโครงร่างหลักสูตร ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์
 เนื้อหารายวิชาภาษาไทย, วิชาสังคมศาสนาและวัฒนธรรม, วิชาศิลปะ เพื่อพิจารณาประเด็นที่
 จะสามารถนำวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานมาบูรณาการได้ จากนั้นจึงได้เลือกสรรวรรณกรรม
 ท้องถิ่นอีสานมาบูรณาการ โดยการสอดแทรกเข้ากับเนื้อหารายวิชาภาษาไทย, วิชาสังคมศาสนา
 และวัฒนธรรม, วิชาศิลปะในแต่ละประเด็น พัฒนาขึ้นเป็นโครงร่างหลักสูตรตามแนวทางการ
 พัฒนาหลักสูตรบูรณาการ และให้ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาไทย ด้านวรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน และ
 ด้านการพัฒนาหลักสูตรทำการตรวจสอบคุณภาพทั้งด้านความเหมาะสมและความสอดคล้อง
 ของโครงร่างหลักสูตร ทำการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำมา

ทดลองใช้ จึงทำให้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมเป็นที่พึงพอใจของนักเรียน นักเรียนเห็นความสำคัญของวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานจากการที่ยอมรับว่าเนื้อหาวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานที่นำมาบูรณาการเป็นประโยชน์ต่อตัวนักเรียนมาก

ด้านผู้สอน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจที่ผู้สอนมีความรู้ความสามารถในเนื้อหาที่สอนในระดับมากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้เพราะนอกจากตัวผู้วิจัยจะทำหน้าที่สอนแล้ว ผู้วิจัยยังได้เชิญวิทยากรในท้องถิ่นมาบรรยายให้ความรู้แก่นักเรียน 1 ครั้ง และพานักเรียนไปทัศนศึกษาที่ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 ครั้ง ทำให้นักเรียนได้รับความรู้จากผู้ที่มีความรู้ในเรื่องนั้น โดยตรง ซึ่งการเชิญวิทยากรมาบรรยายนี้ ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญในการเลือกตัวบุคคล เพราะผลการวิจัยเกี่ยวกับการนำวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเข้ามาใช้ในการจัดการศึกษาหลายเรื่องมีข้อค้นพบที่สอดคล้องกันว่าปราชญ์ท้องถิ่นมักขาดทักษะในการสื่อสาร ถ่ายทอดความรู้ และไม่ค่อยมีเวลาให้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2541 : 206 ; ประกอบ ใจมั่น, 2539) ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เชิญอาจารย์ชุมลินทร์ หินชุมมาเป็นวิทยากร จากการที่ท่านเคยเป็นอาจารย์สอนหนังสือมาเป็นเวลานาน และท่านยังเป็นครูฝึกหมอลำมาก่อนทำให้ท่านเตรียมตัวมาบรรยายอย่างดี และมีเทคนิคการบรรยายที่สามารถดึงดูดความสนใจจากนักเรียนได้

3. ผลการศึกษาการยืนยันประสิทธิผลของการขยายผลการใช้หลักสูตรบูรณาการวรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

จากผลการประเมินการยืนยันประสิทธิผลของการใช้หลักสูตรวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานกับนักเรียน 6 โรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 ได้แก่ (1) โรงเรียนหนองฮีเจริญวิทย์ (2) โรงเรียนพนมไพรวิทยาคาร (3) โรงเรียนน้ำใสวิทย (4) โรงเรียนสุวรรณภูมิพิทยไพศาล (5) โรงเรียนจตุรพักตร์พิมานรัชดาภิเษก และ (6) โรงเรียนสุวรรณภูมิวิทยาลัย พบว่าหลักสูตรมีประสิทธิผลซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้คือ 3.1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นักเรียนทุกคนมีคะแนนผลการสอบอยู่ในระดับร้อยละ 80 ขึ้นไป 3.2) เจตคติต่อวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานในรายวิชาเพิ่มเติมของนักเรียนทั้ง 6 แห่ง หลังการเรียน อยู่ในระดับสูง 3.3) นักเรียนทั้ง 6 แห่งมีความพึงพอใจต่อการเรียนตามหลักสูตรบูรณาการวรรณกรรมท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.29$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D = 0.38) มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ในสถานการณ์จริง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรตาม

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่ประกอบไปด้วย การกำหนดวัตถุประสงค์ การกำหนดเนื้อหา และออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ การทดลองใช้หลักสูตร และการปรับปรุงหลักสูตร นอกจากนั้นหลักสูตรบูรณาการวรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ได้รับการประเมิน ปรับปรุงมาเป็นระยะ ๆ ด้วย เริ่มจากการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบความเหมาะสมของโครงร่างหลักสูตร ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องที่ค้นพบเห็นจากผลการทดลอง ทำให้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพในระดับที่ครูผู้สอนรายวิชาเพิ่มเติม (กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ) ยอมรับได้จึงอาจกล่าวได้ว่า หลักสูตรบูรณาการวรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา สามารถเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติต่อวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานรวมทั้งเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจในภูมิปัญญาทั้งระดับชาติ และระดับท้องถิ่นให้แก่นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาได้ ซึ่งเมื่อนักเรียนมีความรู้และเจตคติที่ดีต่อวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานแล้วก็จะทำให้นักเรียนตระหนักถึงคุณค่าของวรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน พยายามอนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนาวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานให้อยู่คู่กับท้องถิ่นและประเทศไทยตลอดไป พ้องกับผลการศึกษาศึกษาของศิริพร จูตะฐาน (2532 : 70) ได้สรุปความสำคัญวรรณกรรมเป็นวัฒนธรรมทางภาษาถือเป็นเอกลักษณ์ของชาติ ได้สะท้อนวิถีชีวิต ความเชื่อ ค่านิยม และคุณธรรมจริยธรรมสอดแทรกไว้ในเนื้อหาของวรรณกรรมเช่นเดียวกับวรรณกรรมท้องถิ่นที่ใช้เป็นเนื้อหาของหลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผู้บริหารในท้องถิ่นควรหาทางฟื้นฟูวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานให้กลับมาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของคนในท้องถิ่นนั้น เพื่อให้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสานสามารถดำรงอยู่ได้ตลอดไป เช่น จัดรายการสืบสานวรรณกรรมท้องถิ่นทางสถานีวิทยุกระจายเสียง โดยนำคำที่เป็นภาษาถิ่น มาอธิบายความหมายและยกตัวอย่างวิธีการใช้คำศัพท์ สนับสนุนให้มีการใช้ภาษาถิ่นและการแต่งกายแบบท้องถิ่น ฯลฯ ในสถานศึกษาและสถานที่ราชการ เป็นต้น

1.2 ผู้บริหารสถาบันการศึกษาทุกระดับควรส่งเสริมสนับสนุนให้ครูทำการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ โดยการนำวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานสอดแทรกเข้ากับเนื้อหาวิชาที่ครูรับผิดชอบ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้และมีเจตคติที่ดีต่อวรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน ในขณะที่เดียวกันก็ได้รับความรู้ตามเนื้อหาวิชานั้น ๆ และทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ในลักษณะองค์รวม

1.3 ผู้บริหารสถาบันการศึกษาทุกระดับควรจัดให้มีการศึกษาภาษาถิ่นต่าง ๆ ที่มี การใช้อยู่ในแต่ละภาค เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถสื่อสารกับคนกลุ่มต่าง ๆ ในท้องถิ่นอื่น ๆ ได้และ เพื่อศึกษาภูมิปัญญาของคนเหล่านั้นได้

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

2.1 เนื่องจากหลักสูตรนี้ใช้การเรียนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการ ให้นักเรียนหาความรู้ด้วยตนเอง ครูผู้สอนจึงควรศึกษาหลักสูตรบูรณาการวรรณกรรมท้องถิ่น อีสาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา และคู่มือผู้สอนให้ละเอียดก่อนดำเนินการสอน เพราะ เอกสารประกอบการเรียนการสอนบางเรื่องกำหนดให้มอบแก่นักเรียนหลังจากที่นักเรียนทำ กิจกรรมตามที่ได้รับมอบหมายเรียบร้อยแล้ว เพื่อป้องกันไม่ให้นักเรียนลอกเอกสารของครู มาใช้

2.2 ครูควรศึกษาวรรณกรรมของท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่ เนื่องจากท้องถิ่นแต่ละ พื้นที่อาจมีวรรณกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นแตกต่างกัน เพื่อที่ครูจะได้นำมาปรับ สอดแทรกเพิ่มเติมหรือปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสมกับบริบทของสถาบันการศึกษา

2.3 ควรเพิ่มกิจกรรมฝึกทักษะการอ่านให้นักเรียนอ่านได้เร็วและจับใจความสำคัญ ของเรื่องได้ดีขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการอ่านหนังสือของนักเรียน โดยเฉพาะการอ่านเรื่อง ที่มีข้อความเป็นภาษาถิ่น ทั้งนี้อาจกำหนดให้เป็นหนังสืออ่านนอกเวลาหรือขอความร่วมมือ จากครูที่สอนวิชาอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น วิชาภาษาไทย เป็นต้น

2.4 เพื่อให้นักเรียนได้รับข้อมูลย้อนกลับ (Feed Back) สำหรับนำไปปรับปรุงการ ทำงานครั้งต่อไปให้ดียิ่งขึ้น ครูควรติดตามและประเมินผลงานของนักเรียนอย่างรวดเร็ว เนื่องจากการเรียนการสอนตามหลักสูตรบูรณาการวรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษา นักเรียนต้องทำงานหลายชิ้นเพื่อให้ได้รับความรู้ตามที่จุดประสงค์การเรียนรู้ได้ กำหนดไว้

2.5 ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิด ควรเพิ่มกิจกรรม การศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมท้องถิ่นในอดีตและปัจจุบันว่ามีลักษณะเหมือนหรือแตกต่าง กันอย่างไรบ้าง โดยให้นักเรียนระบุปัจจัยที่ทำให้เป็นเช่นนั้นด้วย

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการพัฒนาหลักสูตร โดยนำวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานบูรณาการเข้ากับ เนื้อหารายวิชาอื่น ๆ ตามความเหมาะสมกับเนื้อหาวิชานั้น ๆ

3.2 ควรทดลองนำหลักสูตรบูรณาการวรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน สำหรับนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาไปดำเนินการในลักษณะที่มีการประเมินผลเป็นระยะ เช่น 8 สัปดาห์ 12
สัปดาห์ 16 สัปดาห์ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบด้านความรู้และเจตคติต่อวรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน
ของนักเรียนในช่วงเวลาต่าง ๆ

3.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานกับวรรณกรรม
ท้องถิ่นภาคอื่น ๆ ในด้านการวิเคราะห์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY